Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De legibus - Cod. Ettenheim-Münster 220

Münzer, Franz

[S.l.], 1715

Sectio 1ma

urn:nbn:de:bsz:31-122324

Visual Library

Articulus Primus

De Lege naturali et positiva divina tum novatum antiqua.

Quo in hoc articulo inquirunt ad 4. praecipue capita reducunt, unde et eius 4. sectiones distinguntur in quarum prima in ordatione qd sit lex naturalis, et an in eam cadere possit dispensatio. in secunda. a quonam lex veteris divina fuerit lata et quotuplex eius fuerint praecepta. in tertia. an et quomodo lex veteris fuerit abrogata. in quarta denique de lege Evangelica tanta quoad dispositionem, in hoc quod sit indoctrina, inter tot et plura alia loca digna dicunt.

Sectio prima.

Quid sit lex naturalis, et an in eam cadere possit dispensatio?

4ta. Sanctiores quoque naturae omnes omnipotens, hanc esse impressam, quae naturalis virtutis refugiat virtute, adsequatur et bonum de malo discernat, communis DD. opinio et certa sententia est, qm ipse Apostolus Rom. 2. ad Rom: sedis commendat et rationem ipsa demonstrat, cum enim omnis creatura finem suum assequi possit obtat, cumque nulla creatura suum finem assequi possit absque lege naturali, finis enim naturalis est recta operatio, qm exequi possit nemo potest nisi per regulam naturalem qd rectum qd non rectum sit ostendat et docet, opportet sedis monstrare, qd huiusmodi regula omnibus cunctis sapientes imprimere habeat: Hanc legem recognoscens Cicero eam pro de legibus sui discursus ratio summa insita in natura quae iubet ea quae facienda sint prohibetque contraria. Dicit autem huiusmodi lex natura esse insita ad mentes. 5. Dicique in omnibus lex regula et positiva quae: nisi illa diuina sedis qm a nobis natura omnibus nec tam praecipit aut prohibet huiusmodi. Contra sonorum bonum libertas, ipse Gratianus Canon. Ut huiusmodi quae de iure naturae omnia sint, neque phisica neque interdicta.

lex nāt positiva cadit, quæ positive inhibet ea quæ ex se difformia sunt naturali
vel præcipit ea quæ conformia sunt illi, quo autem in præsenti inquirimus ea in lege nāt
cadere post dispensatio? n. de permissiva sed de positiva quæstio procedit, quæ enim in per-
missiva dispensari valeat, n. solum generales possessum, sed etiam novissime factum
Tridentini ostendit, qui matrimonia clandestina de cætero non permissa ac valida ob
eas relevantes interdixit et annullavit: quare de lege positiva dubitatur quæstio
procedit, ad cuius notitiam notitia tri.

Aliud est dispensatio in aliqua lege fieri non quæ exclusive minus vel facit et propriet.
vel moaliter tm et improprie facit et improprie sit dispensatio multas lex, quo obli-
ita variatione nāt legis cuius circumstantiarum in particulari alicuius rei similis obligatio
gatione legis, quem alias ex obligaret: ego vero moaliter et improprie ex dispensatione
mutat, quo nāt lex ita variat, ut sit hanc variatione et mutatione res,
quæ alioquin est lege nāt præceptum aut interdicta, desinat esse nāt legis, quia ex
mutatione de exclusione legis fit ut ita mutata sit quoad circumstantias, quarum
huiusmodi obligatio non est proprie dicta dispensatio. Legem etiam naturale moaliter et im-
proprie mutari, glossator et in ea moaliter et improprie dispensari potest contra SS.
opinio est falsa in aliquibus legibus naturalibus, et ita falsa in scriptura requirit: sanctum
in 5. præcepto non occides dispensatum est cum Abraham quod Deo illi præcepit ut im-
molaret filium suum unigenitum Isac. in 6. præcepto non machaberis dispensatum est cum
Osea propheta, quo iussus est accedere mulierem fornicariam. in 7. etiam præcepto non
furtum facies, quo Hebræis gessum est ut tollerent Ægyptios et sibi aurea vasa con-
tollerent exodi 11. Dixi tri in aliquibus falsa leges nāt, cum omnia præcepta naturalia
nāt tali sint, quæ interpretatione aliqua circumstantia lata esse valeat, quin potius tali-
qua præcepta quorum expressio ita refractaria est ut nulla ratione lata
esse valeat, et huiusmodi sunt mendacium, blasphemia et in aliquibus moaliter dispensatio
currere potest: ita, de dispensatione tali et proprie tali legis positiva sive legis de
quæstio procedit, ad cuius resolutionem principium accedamus.

47. Scendu ē 2do qd magna antiquorū et etm modernorū controversia ē in quona
lex naūrali facel gsistat, ff enim aliqui qui eam a ipsa naā rāli qlēg ex ppriis
n involvit, minime distgnt: qtra qm hr sentia fuit ino auctoritas Paul. ad Rom. 2do.
Cum enim legē naāle in lumine rationis dum dicit ostendunt opus legis scriptum in cordibus
suis testimonium reddente illis qsua ipsorum: et de hoc lumine interpretatur s. D. illud
psalmi signatum ē super nos lumen vultus tui Dne, hoc lumen illum legē naāle
adeoqp lex naāli ē potissimum rationis ad naam longm ad bonum actus nostros di-
rigens. qtra eandem sentia fuit 2: qd de naā legis cum sint, sit ordinare dirigere
illuminare ad alqi naā ipsa 2do se sumpta n ordinat n dirigit n illuminat, sed hoc
ff officia rationis cum ē ordinare illuminare ad: igit lex naāli n ē qsistendo ipsa
naā rāli 2do se et in actu ino, sed potius lumen et dictamen rationis ingerens, et dictans
qd 2do naā exigentia sui quaerat ita, ut hoc dictamen habeat rationem legis, et qtra
naā ipsa se habeat instar boni comunis, cui p legem actus nostros suffragantur. hoc ratione
motiū ff. qtra quosdam antiquos legē naāle in actu rationis contingere sistunt,
quorum in huius actu explicatione et ipsi lumina differunt.

Sunt enim qui legē naāle ipsum lumen rationis in actu ino sistunt: sed qtra hos fuit
qd supra diximus, quia lex ē actualis regula ita ut sicut lex n sit, qndiu se se actu
n regulat, atqi lumen rationis in actu ino sicutque actu n regulat, sed ē tm in potia
ut illuminet et regulet ad: qo C. Sed alii qui actu rationis legē naālem ad-
ferunt, sed eatenus solum, qtenus ē signum bni divina voluntatis prescriptis aut
prohibentis, adeoqp in ala hos ff. lex etm naāli prohibet voluntate divina
prohibente aut prescribente: sed qd hoc sentia sustinere n valeat, vel ex solo alle
tomi theologorum axiomate satis patet qd ponit August: l. 1. de libero arbitrio
c. 6. qd n oā mala quia prohibita, sed alqia prohibita quia mala, quadam n oā bona
quia praecepta, sed etm quedam praecepta quia bona. quo minime aura erant si lex
naāli prohiberet voluntate divina prescribente aut prohibente, hoc qd aura ē
qd plerqp quod de iure naā ff, etm voluntate divina praecepta aut prohibita ff

actu in eiusdem praecepta ut prohibita vetitaque divina sint, quia ex se nativa et intrinseca boni-
tate aut malitia non habent, sed quia ipsa in legibus mala divino vetitaque prohibentibus
prohibitaque eorum dederunt et fundamentum, et eadem prohibita sint positiva, divina vetitaque
quia prius naturali et dictamini rationis contraria ipsa sint. unde

Sequitur quod lex naturalis obligetur non sit aut fuerit necessario praecepta alicui positi-
va Dei, quia abstrahendo a bono positivo praecepto operari difformiter ad legem
naturalem non adhuc est peccatum et culpa, cum revera eligendi operari adhuc est actio
difformis ad proximam regulam moralitatis, quae est dictamen prudentiae, quia legem
naturalem violetur, atqui non potest esse peccatum operatio eligendi, nisi etiam abstrahendo ab
omni lege positiva Dei lex naturalis obligaret ut patet: go. protacta praemi-
sa ostendo esse videtur, quia posito quod Deus omnium Dei mandatum et huius Dei non interdi-
dixisset, in hoc casu non aliud scilicet Dei et mandatum scilicet fuisset peccatum:
unde autem peccata fuissent, nisi quia lege naturali interdicta? adeoque ut lex
naturalis obligaret, non est necessario praecepta alicui positiva Dei, nullum quippe peccatum
est, ubi non operante nullum habitum est, neque habitus in nostro casu aliud assignari
potest, quam obligatio legis naturalis quae sola adest ponitur: go.

Deinde ex dictis hinc patet, quod lex naturalis effective sit dictamen rationis practice iudicantis medium necessario cum fine connexum. Deinde lex est effective actus rationis practi-
ce ut supra dicimus, lex enim est effective regula illuminans, dirigens, imperans et
illuminare autem ordinare imperare et quaerit soli rationi ut similiter supra
dictum est: igitur lex effective attinet ad rationem, ergo quia de ratione legis speciali participat lex naturalis, etiam lex naturalis effective est ratio et quidem practica,
hoc enim dirigit ad operandum, adeoque debet assistere in practico iudicio, et quia lex
ut dictum nomen et ratio sua non sunt tantum regula potentialis sed actualis ut iterum supra
est habitum, hinc lex naturalis debet esse dictamen rationis non speculantis sed practice
iudicantis medium cum fine necessario est connexum, lex quippe naturalis ut sonat effect

è de medijs inter ijs et in naã fundatij in ordine ad finem, cum quo proinde media illa naturã connexa sint, adeoqs ã jnõ ad ultimum per esse è distinctã rationij practice iudicantij medium naturã cum fine connexum. Ergo dicij fit pro resolutione ~~propositi~~ quæsiti.

550. Assertio 2da. nulla potestate dispensari potest dispensatione facili, talis in lege naturali positiva seu preceptiva. è S. Th. quem cæteri sequuntur, alii theologi plaraque pauci cum Occamo. probat autem S. D. hic q. 94. a. 5. rationale ex eo qd dicit in dicto dist. 5. naturale ius ab exordio naturæ eadem ac variat tempore sed immutabile manet. hinc in 0. arli ait potest illegi mutatio legis naturalis, modum subtractionis ut sit. aliqd definiat et de lege naturali, qd prius fuit pura lege naturale, et sic qtm ad jnã quia legis non lex non è omnino immutabilis.

Ratio assertionis ã ratione. Ergo quia ã voluntate Divina dispensari non potest, in eo a nulla potestate dispensari potest, sunt enim omnis potestas, ã Deo è ita omnis dispensatio obeuij dispensandi libertate regulat. atqui in lege naturali positiva et preceptiva ã potestate et voluntate Divina dispensari dispensatione propria dicta non potest. ergo ã nulla potest. mi. quo sola proventit p. qd antecedit ad one voluntate et potestate Divina ex sua naã et in specie è honestum aut è turpe, in eo sic manente ã voluntate Divina dispensari non potest, atqui quæ ex lege naturali prohibita aut interdicta sint, ea antecedit ad one voluntate Divina ex sua naã et in specie sint honesta aut sint turpia et mala: ergo in lege naturali positiva et preceptiva ã voluntate Divina dispensari non potest. mi. non videtur quidem satis difficultate, satis enim certum è videtur eh quo lege naturali prohibita aut prohibita sint ex ipsa naã prohibita aut prohibita esse, et non tm ã voluntate expressa Dei, adeoqs etm sua honestate aut deformitate non dependere ã voluntate Dei, sed ab ipsa naã, proinde et antecedere ad voluntate Divina preceptiva suam turpitudinem aut honestate habere. ma. similiter certa videtur. sed tm clarius ita pt. qd antecedit ad one voluntate et potestate ex sua naã et in specie è honestum aut turpe, turpitudinem aut honestate

sua sibi est independenter a voluntate aut potestate divina, atqui quod independenter a voluntate aut potestate alterius talis in eo alter dispensare non potest, ergo nec dispensandi potestas in eo in quo dispensat requiritur subiecta dispensandi quippe potestas a potestate superiori qua deficit, unde a nemine dispensari potest nisi a superiore: quod contrarium a bona voluntate et potestate ex sua natura et intrinseca honestum aut turpe, in eo a voluntate divina dispensari non potest, quandoquidem non retrahere mandata variata. Subs. atqui quo lege naturali positiva et prohibitiva prohibuntur aut interdicuntur ita sit honesta aut turpia prout ex dictis patet: ergo in lege naturali prohibitiva a voluntate divina dispensari minime potest dispensatione juris divini et de qua non loqui in prenotatis dicimus.

Ceterum in eo solo a voluntate divina potest dispensari, in quo obligatio Dei licitum esse potest iudicari, atqui in iis quae lex naturalis prohibet si talia retrahere mandata praeverent ob obligatio et sua Dei licitum esse nulla potest iudicari: ergo nec in iis potest dispensari. Ma. mandata videlicet a Deo omnipotente omnino non potest nisi quod huiusmodi licita, proterea dispensatio in eo quod illicitum fieri non potest, a impia dispensatio quae distribuere humana et nefas: unde patet mi. ea quae lex naturalis prohibet in se mala sit et ex se ipsis disciplinis non naturali, atqui in in se mali quandoquidem retrahere mandata et talia licita ob obligatio Dei nulla iudicari potest, quidenim in se mala a, et aliena tale a nullo actu aut momento honestari potest: ergo in iis quae lex naturalis prohibet a voluntate divina dispensari non potest. Denique tum in quo Deus dispensare non potest multo minus creata potestas obligatione relaxare valet, recte dicitur in assertione quia nulla potestate dispensari potest dispensatione facultas doli in lege naturali positiva seu prohibitiva.

Assertio 2. quinti in lege naturali prohibitiva dispensatione juris doli a nulla potestate dispensari valeat, potest tamen dispensari in ea dispensatione in juris doli id est potest in ita eis mandata, utqui contra obligabat eum quisque non obligetur. Ex dictis et ex expressa sententia S. Th. tum q. 94. a. 5. tum q. 100. a. 8.

obi ad 3. ita ait. ad 3. dicendum quod occisio hominis prohibetur in decalogo, dicunt quidam Theologi
in debito scilicet precepti quia ratione iustitie, lex autem humana homicidium non potest, quia illud homo bonum iudicabit, sed malefactorum occidit vel hostes
reipublice hoc non est indebitum, unde hoc non cadit sub precepto decalogi, nec solus
occisio est homicidium quod precepto decalogi prohibet, et August. dicit in 1. de libero
arbitrio: et similiter si alicui auferat quod suum erat, si debitum est quod ipse amittat hoc non
est furtum vel rapina quo precepto decalogi prohibentur, et ideo quod filij Israel
precepto Dei tulerant Egyptiorum spolia non fuit furtum, quia hoc ei debebant ex sententia Dei. Similiter et Abraham cum consensit occidere filium, non consensit
in homicidium, quia debitum erat eum occidi per mandatum Dei qui est dominus vite et
mortis, ipse enim est qui pena mortis inflixit omnibus hominibus propter peccatum primi parentis, cuius sententia si debet fieri executor auctoritate divina non erit homicida, sicut nec Deus. Similiter etiam Deus auctor est ad uxorem fornicariam aut mulierem adulteram non est mechatus nec fornicatus, quia auctor est ad ea quo sua erat debitum mandatum divinum qui est auctor institutionis matrimonij.
Sic igitur N3. precepta ista decalogi etiam ad rationem iustitie considerentur immutabilia sunt, sed etiam ad decalogum determinatum pertinentia ad singulares actus ut sicut
hoc vel illud sit homicidium furtum vel adulterium, autem, horum quid est mutabile, quod ipsum auctoritate divina in lege veteri quod a solo Deo est institutum fuit in matrimonio et in alijs huiusmodi, quod etiam auctoritate humana fuit in lege quod omissa
hominum iniquitatem etiam enim ad hoc homines gerunt vicem Dei non autem etiam ad ea. ita
S. Th. quod idem ex dicto opponere videtur, et dicitur melioratio habetur, et quod
in extremis asserunt dicitur vehiculum habet.

SXC3. Verum ergo ipsum ita eo videtur, quod nulla potestas neque divina facere
valeat, et illud quod determinatum est ab aliquo auctoritate aut precepto aut prohibetur
in eo non consentit dicitur, quod est quia dispensare et quia dispensare

ut patet ex dictis inde ē ac de obligatione legis eximere lege ipsa obligare in absente;
potest tn ratione dispensare potestas divina, et vice ipsius tam in aliis potestas
humana, ut qd prius erat mala legis jn aliqm circumstantia definit esse mala legis et
ita in tam fit dispensatio aut exemptio a lege naturali q̃ n̄ obligatio alicui potestas
quia ex tali circumstantia esse intelligendum est: et hoc postremum ~~patet~~ ratione negra
prout offertio. Quinquerit hunc lector patet ex cit. c. 8. Abrahea magis offen-
dit huiusmodi nostre ē procedere in quibus in furtum fanis, et Abiso magis licitum
ē occidere quam injuria legis, neq; quia eam furari, sed tn licitum ē si superior aut
superiorem qui ē Deus aut in superiorem sed tn legitimus qui ē judex hung solvitab acqui-
one rerum iniustis, aut et hanc tn rei ratione alieno aut facile rationabiliter
ē invito, licitum ingrite ē et occidere et rem illa auferere, verumtn si in defen-
sata quia in lege, sed tn jn variatione rei lex in huiusmodi casu magm obli-
gatat, et sic tn intervenit dispensatio ingrite talis, et si dispensavit Deus cum
Abraham in 3. cum Osea in 6. et cum Egyptiis in 7. precepto Decalogi in ipsorum
habitu ē. unde brevis et ratima erit hoc ratio assertis: a facto recte ab quid
ad potia ejusdem facta ē, ubi in lege naturali facta ē a Deo dispensatio in pricipiis
id ē tales precepta non lege ut dicitur de Abrahamo, Osea, et Egyptiis Ergo re-
verumtn Deus extendendum ē ad illud qd dicitur n. 46. quia hoc dispensatio in in ordine lege
naturali interveniri potest juxta quia aliquam legem naturalem ratione non debente
ad non recte ē repugnantia, et nullo modo dispensare ita mutari potest, quia ipsa diffor-
mitas dispensat, et sic quid illicitum ē in licitum dispensat.

Difficultas igitur nostra de in 3. precepto Decalogi cum Abraham attribuendo illum 5. q.
sua ministra in 6. cum Osea dando illi mu in corpus fornicario. in 7. cum filiis
Israel tferendo in eos dominium in bona Egyptiorum, quia prout mutata ē non ali.
6. et 7. precepti sola libertas utrum privata mutile, ut sua ad in sua affectu
fornicario, ut sine rei alicuius tractabilis, invito tno. huiusmodi actus humana potestas dis-
pensare potest, quia in in obo sed in iis sola ut ait c. 8. antea relato quod est commissa

humanis indutai. ita nangs dispensat S. Pontifex longam Vicarius Dei in voto et iuramento ñquid relaxando obligatne manentibus voto et iuramento, qd ell facile dispensare, qd rdu affertne, imo nemini licet, sed tñ qdonando nomine Dei qd voto aut iuramento fuerat promissu, quo qdonato, ñ ex cessat Votum servandi votum aut iuramentum similiter dispensat in matrimonio rato ñquid tollendo debitu servandi fidelitatem quale solle vinculo matrimonij, sed vinculum hoc dissolvendo ex quo ñle cessat Debitum servandi fidei: et huiusmodi ff interpretando quoq alio de obligatne, a lege naali si forte ab adversis quas officiis attingeret sil. qd in ny facta fuerit mutatio mão ndqm lex ñobligabat, adeoqs dispensatio tm impurie talis, ñ autm gratia et facilis quo nulli potestati gerere poest vi officiny ;:: atqs ex hoc obstacles intervenientes facile solvi possunt, eo enim proniuē affiunt in factis Cum Abraham Ofica Israelitis et Dauidi quo facta nacking fuisser explicata fuerant. his ijtur missis sit.

Sectio Sexta.

An quo lex vetus fuerit lata et Ceremonialia eius fuerint precepta?

55. Quoadm in creata illa bonitas quo universa de nihilo sic produxitad ōe omnimqs eorum principio ropsitin terra hné rdu qd Deus in Gen: ñ satis habuit ut hominem ad Dei ad sui similitudine efformaret, verum etm voluit ut olim in aterna felicitate secum gniveret, qemiens fuerat, ut proter lege naale qua in naali felicitate hos instituerat, alia quoqs lex daret, qua ad finem et beatitudine supernaale tingeret, qmquid lege Divina veterem nuncupamus, hujus enim legis Divina etm veteris ait S. Th. hū q. 98. a. 1. in o. ē inducere hné ad finem felicitatis aternae: obitu fuendu ē qd ipsa lex vetus, in qtm figura fuit ~~veteris~~ legis novae Evangelio quo et Ex gratia Dei, fuerit in fide ut eod loco elegant adverti S. Th. ipsius quippe legis Divina ē charitas et gratia, de hoc autem Deus Ipse Psalmo